

lonnes van de Zweedse regering en van het Internationale Rode Kruis – gebeurtenissen die nauw samenhangen met het oorlogsverloop in de laatste twee maanden van de tweede wereldoorlog en speciaal met het grillig beleid van Himmler, de *Reichsführer*-SS. In het hoofdstuk dat wij aan Duitslands ineenstorting zullen wijden (wij zullen daarin, gelijk reeds aangekondigd, ook over de krijgsgevangenen en de gevangenen in de tuchthuizen in Duitsland schrijven), vindt dus *dit* hoofdstuk: 'Concentratiekampen, derde fase', zijn afsluiting.

★

In de eerste fase van de geschiedenis van de concentratiekampen in de tweede wereldoorlog, d.w.z. tot eind '42–begin '43, was de '*Vernichtung durch Arbeit*' geen frase geweest maar barre werkelijkheid. Enkele door ons in deel 8 gegeven cijfers toonden dat aan. In het concentratiekamp Dachau stierf (d.w.z. bezweek, werd doodgeslagen, doodgeschoten of op andere wijze vermoord) in het jaar '42 meer dan de helft van de gevangenen, in Mauthausen meer dan drie-vijfde, in Auschwitz-Birkenau drie-vijfde alleen al in drie maanden: juli, augustus en september '42. Van de ca. tweehonderdduizend ingeschreven gevangenen die zich in totaal in de tweede helft van '42 in de concentratiekampen van de SS bevonden, stierf in de zeven maanden van juni t.e.m. december op zijn minst een derde, misschien wel twee-vijfde – het was niet alleen een immense slachting maar ook een gigantische verspilling van arbeidskracht.

In september '42 nu wist Speer, de *Reichsminister für Bewaffnung und Munition*, te bereiken dat Duitse ondernemingen het recht zouden krijgen, in de concentratiekampen werkplaatsen in te richten, eind oktober werd aan de gevangenen, behalve aan de Joden en de Russen, het recht verleend, voedselpakketten te ontvangen en in december schreef Himmler aan de concentratiekamp-commandanten voor dat zij de gevangenen beter voedsel moesten geven en hen minder moesten afbeulen. In verscheidene kampen duurde het maanden voor men er iets merkte van de relatieve verbetering van het regime¹, maar deze tekende zich in de loop

¹ Begin '43 stierf in het complex Auschwitz-Birkenau in één maand: februari, meer dan een vierde van alle ingeschreven gevangenen; in oktober '43 was het sterfpercentage gedaald tot 2,3.